

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Štromajer

Primerjava vloge in položaja zakonodajne veje oblasti
Združenih držav Amerike in Republike Slovenije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Štromajer

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Primerjava vloge in položaja zakonodajne veje oblasti
Združenih držav Amerike in Republike Slovenije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Zahvaljujem se mentorju dr. Bogomilu Ferfili za razumevanje, potrpljenje in pomoč.

Posebna zahvala gre mojim staršem, da sta mi ves čas študija stala ob strani, brezpogojno pomagala in zaupala.

Zahvaljujem se tudi vsem svojim profesorjem, prijateljem in tovarišem, ki so mi pomagali v času študija.

Na kratko: hvala vsem, ki so mi kakorkoli pomagali.

Primerjava vloge in položaja zakonodajne veje oblasti Združenih držav Amerike in Republike Slovenije

Na oblikovanje izbranega modela državne ureditve in političnega sistema so v ZDA in Republiki Sloveniji močno vplivali številni – sicer različni – zgodovinski in sociološki razlogi. Različna državna in politična ureditev držav je vidna tudi v razlikah v vlogi in položaju, ki ju imata zakonodajni veji oblasti obravnavanih držav. ZDA so urejene kot federacija s predsedniškim modelom državne ureditve, medtem ko je Republika Slovenija unitarna država s parlamentarnim političnim sistemom. Hkrati na razlike med zakonodajnim vejama oblasti v ZDA in Republiki Sloveniji vpliva tudi izbrani volilni sistem, saj se člani Kongresa ZDA voli z večinskim volilnim sistemom, člani Državnega zbora Republike Slovenije s proporcionalnim volilnim sistemom, člani Državnega sveta Republike Slovenije pa posredno. Glavna razlika med vlogo in položajem zakonodajne veje oblasti ZDA in Republike Slovenije pa je nedvomno v različnem odnosu, ki ga imata zakonodajni veji oblasti obeh držav do izvršilne veje oblasti. Kljub temu pa imata zakonodajni veji oblasti obeh držav z vidika svoje vloge in položaja tudi nekaj skupnih točk, kar gre pripisati demokratični državni ureditvi, sistemu delitve oblasti ter načelu zavor in ravnovesij.

Ključne besede: Združene države Amerike, Republika Slovenija, Kongres, Državni zbor, Državni svet, državna ureditev, politični sistem, volilni sistem.

Comparison of the role and position of the legislative branches of the United States of America and the Republic of Slovenia

The formation of the chosen form of government and political system of the USA and the Republic of Slovenia was influenced by numerous--albeit different--historical and social reasons. The different forms of government and political system of the two countries are reflected in the divergent roles and positions of their respective legislative branches. The USA are a federation with a presidential political system, while the Republic of Slovenia is a unitary state with a parliamentary political system. Another reason for the dissimilarity between the legislative branches in the USA and the Republic of Slovenia lies in the electoral system: while the members of the U.S. Congress are elected in a relative majority electoral system, the members of the National Assembly of the Republic of Slovenia are designated in a proportional electoral system and the members of the National Council of the Republic of Slovenia through an indirect voting system. The main difference between the role and position of the legislative branches of the USA and the Republic of Slovenia is without a doubt the contrasting relationship between the legislative and executive branches of the two countries. Regardless of the differences, both legislative branches share several common characteristics, which can be contributed to their democratic political system, the separation of powers and the system of checks and balances.

Keywords: United States of America, Republic of Slovenia, U.S. Congress, National Assembly of the Republic of Slovenia, National Council of the Republic of Slovenia, form of government, political system, electoral system.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1 CILJ DIPLOMSKE NALOGE	8
2.2 HIPOTEZE.....	8
2.3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE	9
3 TEORETIČNA IZHODIŠČA	11
3.1 DRŽAVNE UREDITVE.....	11
3.1.1 UNITARNA DRŽAVA.....	11
3.1.2 FEDERALNA DRŽAVA.....	12
3.2 POLITIČNI SISTEMI.....	12
3.2.1 PREDSEDNIŠKI POLITIČNI SISTEM.....	13
3.2.2 PARLAMENTARNI SISTEM.....	13
3.3 VOLILNI SISTEMI	14
3.3.1 VEČINSKI VOLILNI SISTEM.....	15
3.3.2 PROPORCIONALNI VOLILNI SISTEM.....	16
4 DRŽAVNA UREDITEV IZBRANIH DRŽAV	16
4.1 DRŽAVNA UREDITEV SLOVENIJE.....	17
4.1.1 UREDITEV ZAKONODAJNE VEJE OBLASTI V SLOVENIJI	19
4.2 DRŽAVNA UREDITEV ZDA	22
4.2.1 UREDITEV ZAKONODAJNE VEJE OBLASTI V ZDA.....	25
5 PRIMERJAVA ZAKONODAJNE VEJE ZDA IN SLOVENIJE	27
5.1 PRIMERJAVA PRISTOJNOSTI ZAKONODAJNE VEJE SLOVENIJE IN ZDA	27
5.2 PRIMERJAVA RAZVOJA IN UREDITVE ZAKONODAJNE VEJE SLOVENIJE IN ZDA	30
5.3 PRIMERJAVA VOLILNIH SISTEMOV ZAKONODAJNE VEJE SLOVENIJE IN ZDA	34

6 ZAKLJUČEK.....	40
7 LITERATURA.....	42

1 UVOD

Združene države Amerike in Republika Slovenija sta že na prvi pogled zelo različni državi. Če imajo Združene države Amerike že večstoletno demokratično tradicijo, je Republika Slovenija demokratično urejena šele dobrih dvajset let. V osrčju vsake demokracije je vladavina ljudstva, ki se izvaja v obliki poštenih in demokratičnih volitev. Obe državi sta sicer predstavniški demokraciji, vendar se v številnih pogledih razlikujeta.

V diplomski nalogi se bom osredotočil na vlogo in položaj, ki ga v obeh državah zavzema zakonodajna veja oblasti. Primerjal bom vlogo in položaj, ki ga zakonodajna veja zavzema v Združenih državah Amerike in Republiki Sloveniji, ter poskusil pojasniti razlike in vzroke za njih.

Zavedati se moramo, da sta Združene države Amerike in Republika Slovenija zelo različni po več splošnih merilih, kot so na primer velikost države, gospodarska moč, velikost populacije, zgodovinske okoliščine, in več drugih merilih. Kljub temu pa pričakujem, da si bosta zakonodajni veji oblasti v državah v posameznih točkah podobni, saj gre pri obeh državah za demokratični državi.

Glavni namen diplomske naloge bo torej primerjanje zakonodajnih vej oblasti izbranih držav, ki pa jih ne bom primerjal samo normativno, ampak bom s sodobnimi metodološkimi metodami in tehnikami poskusil tudi pojasniti, zakaj med državama v določenih točkah prihaja do razlik in v določenih točkah do podobnosti.

Za razumevanje delovanja in ureditve zakonodajnih vej oblasti v izbranih državah bom naprej predstavil teoretična izhodišča, ki so temelj za razumevanje razlik in vzrokov zanje med izbranimi državama, v nadaljevanju naloge pa bom predstavil in primerjal ureditve posameznih držav v ključnih točkah, v katerih se državi najbolj razlikujeta. Za potrebe tega bom v nadaljevanju predstavil določene hipoteze glede vloge in položaja

zakonodajnih teles v posamezni državi in jih skozi diplomsko nalogo poskušal potrditi ali zavreči, kar bom na koncu tudi povzel v zaključku diplomske naloge.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJ DIPLOMSKE NALOGE

V diplomski nalogi bom primerjal vlogo in položaj, ki ga v državni ureditvi in političnem sistemu Združenih držav Amerike in Republike Slovenije zavzemata posamezni zakonodajni veji oblasti. Glavni cilj diplomske naloge je analizirati različna institucionalna modela, ki ju zakonodajni veji oblasti zavzemata v državah, in ju primerjati. Za potrebe potrditve hipotez in razumevanje tematike bom v diplomski nalogi predstavil temeljna teoretična izhodišča s področja modelov državne ureditve, različnih političnih sistemov in volilnih sistemov. Kljub evidentnim razlikam med državama želim v diplomski nalogi hkrati potrditi, da je na oblikovanje vloge, položaja in ureditve posamezne zakonodajne veje močno vplival zgodovinski in sociološki vidik posamezne države. Primerjal bom modela državne ureditve in političnega sistema obeh držav in njun vpliv na vlogo in položaj posameznih zakonodajnih vej v izbranih državah. Razlike v izbranih modelih so hkrati tudi vplivale na izoblikovanje volilnega sistema zakonodajnih vej obeh držav, kar posledično vpliva tudi na delovanje zakonodajnih vej, kar bom v nadaljevanju pri potrjevanju hipotez tudi dokazal.

2.2 HIPOTEZE

V diplomski nalogi želim potrditi ali zavrniti naslednje hipoteze:

Hipoteza št. 1: Na vlogo, položaj in ureditev zakonodajne veje oblasti Združenih držav Amerike in Republike Slovenije so močno vplivali različni zgodovinski in sociološki vidiki.

S pomočjo sodobnih teoretičnih pristopov preučevanja institucij, ki jih bom predstavil v nadaljevanju, bom v diplomski nalogi preučil različne zgodovinske in sociološke (družbene) dejavnike, ki so vplivali na izoblikovanje vloge in položaja zakonodajne veje oblasti Združenih držav Amerike in Republike Slovenije. Predhodno bom zgodovinske in

sociološke (družbene) dejavnike v obeh državah tudi ustrezno predstavil in kasneje primerjal.

Hipoteza št. 2: Na razlike v vlogi in položaju zakonodajnih vej oblasti Združenih držav Amerike in Republike Slovenije ključno vplivata izbrana modela državne ureditve in političnega sistema posameznih držav.

Predstavil bom teoretična izhodišča različnih tipov državnih ureditev in političnih sistemov držav ter določil tipa državne ureditve in političnega sistema Združenih držav Amerike in Republike Slovenije. Glede na določen tip ureditve posamezne države bom v nadaljevanju preučil, ali in kako ta vpliva na vlogo in položaj zakonodajne veje oblasti v posamezni državi. V diplomski nalogi bom za potrebe potrditve hipoteze različne modele med Združenimi državami Amerike in Republiko Slovenijo tudi ustrezno primerjal.

Hipoteza št. 3: Različna volilna sistema zakonodajnih teles Združenih držav Amerike in Republike Slovenije močno vplivata na sestavo in način delovanja posameznih zakonodajnih vej ter na njuno vlogo in položaj.

V teoretičnih izhodiščih bom predstavil različne tipe volilnih sistemov, v nadaljevanju pa volilne sisteme v zakonodajna telesa Združenih držav Amerike in Republike Slovenije. Glede na volilni tip posamezne države bom preučil, kako (če sploh) izbrani modeli volilnih sistemov vplivajo na zakonodajni telesi izbranih držav, hkrati pa ju bom primerjal.

2.3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

Raziskovalne metode in tehnike, ki jih bom v nadaljevanju uporabil in se tudi sicer uporabljajo pri pisanju diplomskih nalog, so:

- zbiranje virov,
- analiza in interpretacija primarnih virov,
- analiza in interpretacija sekundarnih virov,
- zgodovinska analiza,

- primerjalno raziskovanje,
- študija primera,
- t. i. opisna (deskriptivna) metoda (Bučar in drugi 2001; May 2001).

Pri ugotavljanju razlike vloge in položaja zakonodajne veje oblasti Združenih držav Amerike in Republike Slovenije bom med drugim uporabil določene modele za analizo javnih politik.

»Policy analiza s svojimi teoretskimi in metodološkimi elementi ter raziskovalnimi rezultati pomaga javnopolitičnim igralcem razumeti politiko in javne politike. V dediščini dosedanjega razvoja te znanstvene discipline najdemo številne teoretske modele, ki pomagajo razjasnjevati empirične procese odločanja v javnih politikah, značilnosti teh procesov in njihove učinke« (Fink-Hafner 2002, 172).

»Če je do petdesetih let dvajsetega stoletja politično znanost zadovoljevalo opisovanje institucij oziroma političnih procesov na podlagi uporabe pravnih in zgodovinske raziskovalne metode (tradicionalni institucionalizem), je v novejšem razvoju politologije v ospredju predvsem mednarodno primerjalno raziskovanje teh sistemov in ugotavljanje političnih in družbenih učinkov uvajanja ali spreminjanja določenih političnih ustanov s sofisticiranimi politološkimi raziskovalnimi metodami (novi institucionalizem oziroma neoinstitucionalizem)« (Fink-Hafner 2002, 173).

Za potrebe diplomske naloge bom uporabil tako institucionalni kot neoinstitucionalni teoretski pristop.

Neoinstitucionalni model se razvija v več smeri:

- zgodovinski institucionalizem,
- institucionalizem racionalne izbire,
- sociološki institucionalizem (Heywood v Fink-Hafner 2002, 173).

V okviru neoinstitucionalnega teoretskega pristopa se bom v nadaljevanju posvetil predvsem zgodovinskemu institucionalizmu in sociološkemu institucionalizmu.

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Na podlagi predstavitev temeljnih teoretičnih izhodišč posameznih političnih sistemov, različnih državnih ureditev in volilnih sistemov bom ob analizi le-teh na primeru Združenih držav Amerike in Republike Slovenije lahko primerjal različni vlogi in položaja, ki ju zavzemata zakonodajni veji teh držav. Državna ureditev in politični sistem posamezne države posledično vplivata na volilni sistem zakonodajne veje oblasti v posamezni državi, hkrati pa tudi volilni sistem vpliva na način delovanja zakonodajne veje oblasti.

3.1 DRŽAVNE UREDITVE

Ko govorimo o različnih državnih ureditvah, govorimo o državni organizaciji. »Slednja – torej državna organizacija – pa je v država v ožjem pojmu« (Kavčič in Grad 2008, 179). »Državna organizacija in njeno delovanje sta tako ali drugače pravno urejena, praviloma zlasti v ustavi in zakonih« (Kavčič in Grad 2008, 180).

Na svetu obstajajo številne različne vrste državnih ureditev. »Vendar pa je v tem okviru največja ločnica med unitarno in (enovito) in federativno (zvezno) urejeno državo« (Kavčič in Grad 2008, 185). Sicer so se v preteklosti pojavljale tudi druge oblike državnih ureditev, zlasti realna unija, personalna unija in konfederacija, vendar razen konfederacije drugih dveh ni več prisotnih v sodobnosti (Kavčič in Grad 2008, 186).

Za potrebe diplomske naloge bom tako v nadaljevanju predstavil dve najbolj tipični obliki državne ureditve: unitarno in federativno urejeno državo.

3.1.1 UNITARNA DRŽAVA

»Če imamo državo, ki je suverena na celotnem svojem ozemlju, potem gre za unitarno državo« (Ferfila 2008, 386).

Vendar se tudi unitarne države precej razlikujejo med seboj, in sicer predvsem z vidika večje ali manjše stopnje centralizacije države. S tega vidika ločimo centralizirane in decentralizirane unitarne države. V decentralizirani državi centralna državna oblast prenaša del oblasti na nižje organe, ki jo opravljajo relativno samostojno, vendar pod nadzorom centralnih oblasti, ki pa ostaja v mejah nadzorstva zakonitosti, ne pa tudi primernosti odločitev nižjih organov. Nasprotno je pa v centralizirani državi, kjer vsa oblast poteka in deluje iz enega samega centra, ki ne nadzoruje samo zakonitosti, temveč tudi vsebino oziroma primernost delovanja nižjih organov (Kavčič in Grad 2008, 186).

3.1.2 FEDERALNA DRŽAVA

S tem, ko se del pristojnosti osrednje oblasti prenese na nižje regionalne enote, se zmanjšajo zakonodajne pravice osrednje oblasti in vzpostavi se določena stopnja federalnosti (Ferfila 2008, 386).

V nasprotju z unitarno državo je linija oblasti v federativni (zvezni) državi prekinjena in v njej obstajajo poleg centralne oblasti še relativno samostojni centri oblasti delov države, ki se v takem primeru splošno imenujejo federalne enote, v posameznih federacijah pa so poimenovane različno (države, republike, dežele, kantoni in podobno). Federacija je torej sestavljena država, nekakšna država držav, ki pa navzven praviloma nastopa kot enoten mednarodnopravni subjekt, kar pomeni, da federalne enote nimajo lastne mednarodnopravne subjektivitete (Kavčič in Grad 2008, 186).

3.2 POLITIČNI SISTEMI

Glavne razlike posameznih političnih sistemov so predvsem v različnih medsebojnih razmerjih posameznih vej oblasti (zakonodajna, sodna in izvršilna). Glede na ta razmerja poznamo tri temeljne oblike državne oblasti: predsedniški, parlamentarni in skupščinski

sistem (Kavčič in Grad 2008, 187). Ena od oblik političnih sistemov je tudi podpredsedniški sistem.

Za potrebe diplomske naloge bom v nadaljevanju predstavil predsedniški in parlamentarni sistem.

3.2.1 PREDSEDNIŠKI POLITIČNI SISTEM

Za predsedniški sistem je značilno (Ferfila 2008, 305):

- »pozicija predsednika vlade (operativnega vodje) in predsednika države (simbolne vodje) je združena v enem, in to predsedniškem uradu (kabinet),
- predsednika volijo neodvisno od zakonodajnega telesa (čeprav lahko na isti volilnici in na isti dan), kar se nanaša zlasti na njegovo politično preživetje,
- predsednik in zakonodajno telo sta izvoljena za različno obdobje,
- predsednika volijo neposredno državljani ali pa elektorji kot volilno telo, ki so prav tako voljeni.«

3.2.2 PARLAMENTARNI SISTEM

Glavne značilnosti parlamentarnega sistema (Ferfila 2008, 307) so:

- »operativno vodenje državnih zadev je v rokah predsednika vlade, poleg njega obstoji še predsednik države,
- kabinet predsednika vlade je mnogo bolj kolektivno odločevalsko telo kot pri predsedniškem sistemu, saj ga pri koalicijskih vladah sestavljajo ministri različnih strank; pri volitvah v parlamentarnem sistemu predsednik vlade nikakor ni tako močan politični igralec kot predsednik v predsedniškem sistemu;
- vlada je za politično preživetje ves čas odvisna od zaupanja parlamenta in lahko pade, če parlament izglasuje njeno nezaupnico,
- predsednika vlade ne izberejo volivci na neposrednih volitvah, marveč ga voli parlament glede na svojo strankarsko sestavo«.

3.3 VOLILNI SISTEMI

»Pretvorba glasov, dobljenih na volitvah, v sedeže v predstavniškem telesu se pogosto opisuje kot volilni sistem v ožjem pomenu besede in je zelo pomemben element volilnih sistemov« (Krašovec 2007, 67).

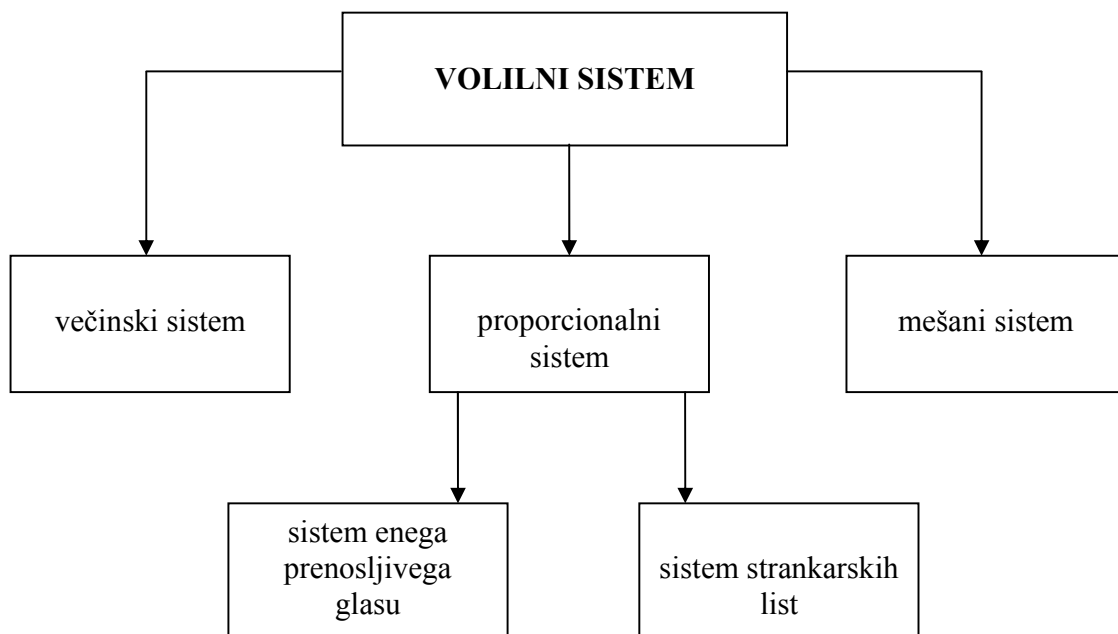
Za potrebe diplomske naloge bom v nadaljevanju predstavil dva volilna sistema, ki sta v uporabi v izbranih dveh državah.

Volilne sisteme se najpogosteje razdeli v tri skupine (Krašovec 2007, 67):

- »večinski volilni sistem,
- proporcionalni volilni sistem,
- mešani volilni sistem«.

Omenjena razdelitev je razvidna tudi iz spodnje slike.

Shema 3.1: Shematična delitev volilnih sistemov glede na uporabljene volilne formule

Vir: ECPRD v Krašovec (2007, 67).

3.3.1 VEČINSKI VOLILNI SISTEM

»Zgodovinsko gledano so se večinski volilni sistemi oblikovali najprej in še vedno predstavljajo najpreprostejšo obliko volilnih sistemov« (Colomer v Krašovec 2007, 68).

»Za tovrstne sisteme je praviloma značilno, da je velikost volilne enote 1, kar pomeni, da se v vsaki volilni enoti voli en poslanec. Po drugi strani je za te volilne sisteme značilno, da se o kandidatih na volitvah odloča z večino glasov. Pri tem pa se lahko o kandidatih odloča z relativno ali absolutno večino glasov.« (Krašovec 2007, 68).

Glede na to (Krašovec 2007) se večinski volilni sistemi delijo na dve veliki skupini:

- sistem relativne večine, t. i. *first-past-the post* ali *plurality system*,
- sistem z absolutno večino, t. i. *second ballor*, *two-round system* ali *majority system*.

Sistem relativne večine je znan kot najpreprostejši (Blais in Massicotee v Krašovec 2007, 68).

»Za izvolitev v tem sistemu je treba osvojiti več glasov kot protikandidat(i), pri tem pa je treba opozoriti, da je v primeru, ko gre v volilni enoti le za dva kandidata, ta relativna večina dejansko postane absolutna večina – ker sta kandidata le dva, bo eden od njiju zagotovo dobil večino, ki bo absolutna« (Krašovec 2007, 68).

Sistem absolutne večine nekoliko zmanjšuje pozitivne lastnosti sistema relativne večine, poskuša pa se izogniti določenim pomanjkljivostim. V sistemu z absolutno večino je kandidat izvoljen le, če dobi podporo absolutne večine volivcev v volilni enoti. (Farrel v Krašovec 2007, 69).

»To pomeni, da se v sistemu absolutne večine ohranja bistvene prvine ali pozitivne lastnosti sistema relativne večine in kot tak sistem absolutne večine predstavlja kompromis med kritiki sistema relativne večine ter nasprotniki proporcionalnega sistema« (Farrel v Krašovec 2007, 69).

3.3.2 PROPORCIONALNI VOLILNI SISTEM

Proporcionalni volilni sistemi izhajajo iz načela, »da mora število dodeljenih mandatov v predstavniskem telesu ustrezati dobljenim glasovom na volitvah« (Krašovec 2007, 72).

»Proporcionalni volilni sistemi se v osnovi delijo na dve vrsti, in sicer na sisteme strankarskih list in na sisteme enega prenosljivega glasu« (Krašovec 2007, 73).

Za sisteme strankarskih list »v prvi vrsti velja, da naj bi imeli volivci na volitvah možnost izbirati le med listami kandidatov, kar v današnjem času dejansko pomeni med listami političnih strank« (Krašovec 2007, 73).

»Sistemi strankarskih list so znotraj skupine proporcionalnih volilnih sistemov tisti, ki jih uporabljajo v praktično vseh državah s proporcionalnim volilnim sistemom, saj sistem enega prenosljivega glasu na parlamentarnih volitvah uporabljata le Irska in Malta« (ECPRD in Farrell v Krašovec 2007, 73).

Pri sistemu strankarskih list moramo pomisliti na 5 konstitutivnih elementov (Blais in Massicotte v Krašovec 2007, 73—81):

- volilne enote,
- sloji v volilnih enotah,
- volilne formule,
- volilni prag,
- struktura glasovanja.

»V današnjem času obstajajo različni elementi, ki znotraj sistema strankarskih list omogočajo odstopanje ali popravke nekaterih njihovih nezaželenih lastnosti« (Krašovec 2007, 73).

4 DRŽAVNA UREDITEV IZBRANIH DRŽAV

Za potrebe diplomske naloge in potrditve oz. zavrnitve postavljenih hipotez bom v nadaljevanju predstavil državno ureditev Republike Slovenije in Združenih držav

Amerike ter vlogo, položaj in pristojnosti, ki jih ima glede na državno ureditev posamezne države zakonodajna veja. Ključni elementi državne ureditve izbranih držav so navedeni v ustavah obeh držav.

Temeljne značilnosti ustave v formalnem pomenu so zlasti:

- 1. pisna oblika ustave kot pravnega akta (ta zagotavlja preglednost in dostopnost vsebine ustave ter zmanjšuje možnosti njene različne interpretacije);*
- 2. kodifikacija ustavnih norm (ustava je praviloma enovit pisni akt, v katerem so vsebovana in sistematizirana ustavnopravna pravila);*
- 3. največja pravna veljava ustavnih norm (ustava je na samem vrhu hierarhije pravnih aktov, vsi drugi pravni akti morajo biti usklajeni z njo). (Kavčič in Grad 2008, 32—33)*

4.1 DRŽAVNA UREDITEV SLOVENIJE

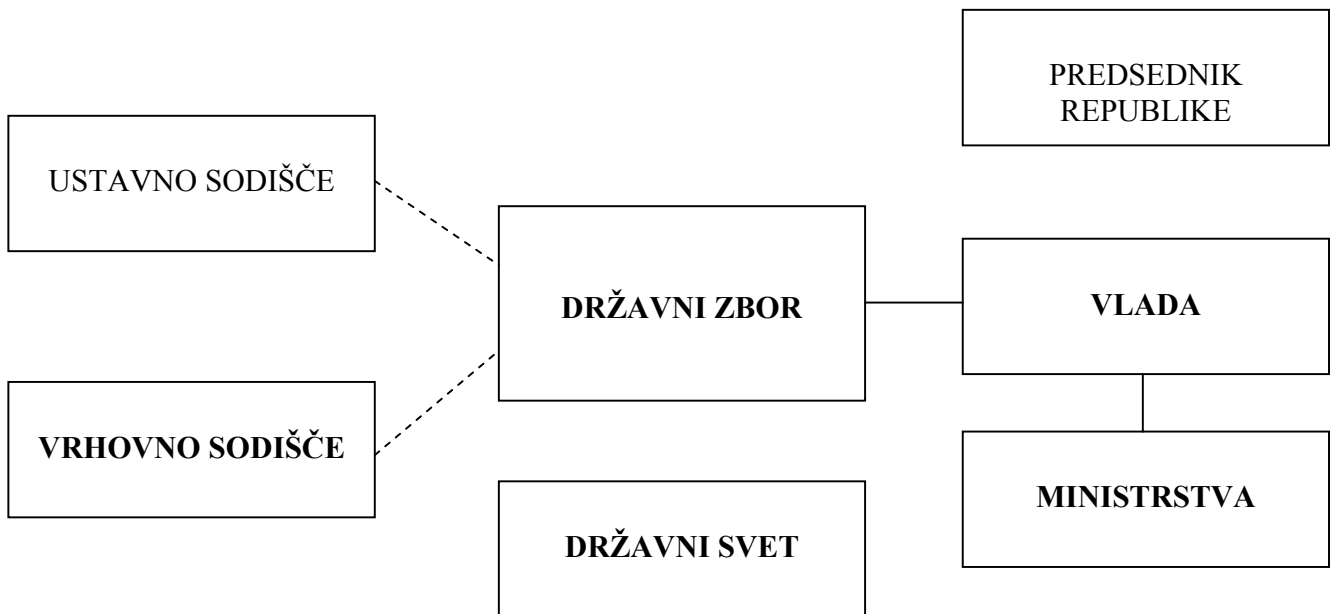
Državno ureditev Republike Slovenije določa tretji sklop ustavnih določil Ustave Republike Slovenije (Brezovšek in drugi 2008, 57).

Ustava republike Slovenije je ustava v formalnem pomenu, ustava v materialnem pomenu pa poleg ustave Republike Slovenije vključuje tudi druge že omenjene pravne vire ustavnega prava pri nas. V ustavo v materialnem pomenu štejejo zlasti zakoni, ki se v državnem zboru sprejemajo po zahtevnejšem (trifaznem) postopku in z enako (absolutno dvotretjinsko) večino kot sprememba ustave (na primer zakon o volitvah in zakon o lastninski pravici tujcev na nepremičninah) (Kačič in Grad 2008, 33).

Z Ustavo Republike Slovenije so bile leta 1991 »institucionalizirane vrednote sodobne ustavne demokracije od suverenosti ljudstva, človekovih pravic in pravice naroda do samoodločbe, preko lastniškega in političnega pluralizma podjetniške svobode, do svobodnih volitev in delitve oblasti« (Brezovšek in drugi 2008, 52).

»Slovenija je opredeljena kot republika (oblika vladavine) s parlamentarnim sistemom (oblika državne oblasti), kot demokratična država, v kateri ima oblast ljudstvo (oblika političnega sistema), kot ozemeljsko celovita, to je enotna in nedeljiva država (unitarna oblika državne ureditve) ter kot pravna in socialna država (pravna kakovost države)« (Brezovšek in drugi 2008, 56).

Shema 4.1: Organizacija državne oblasti Republike Slovenije po ustavi 1991

Vir: Grad in drugi v Brezovšek in drugi (2008, 58).

»Iz te sheme je razvidno, da avtorji postavljajo kot najmočnejšo in osrednjo vejo oblasti zakonodajno vejo oziroma nosilca zakonodajne veje – Državni zbor. Z vzpostavitvijo parlamentarnega sistema v Sloveniji je Državni zbor dobil klasično vlogo zakonodajnega telesa« (Brezovšek in drugi 2008, 59).

»Konkretne ustavne rešitve uvajajo 'centralnost' Državnega zbora, v katerem je vlada šibkejša tako formalno kot v dejanskem smislu« (Zajc v Brezovšek in drugi 2008, 59).

»Vlada je torej predstavljena kot šibkejši organ oblasti, drugi organi (predsednik republike, Državni svet) pa skoraj niso povezani z drugimi nosilci oblasti, kar kaže na njihov položaj v Sloveniji« (Brezovšek in drugi 2008, 59).

Odnos med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti je zasnovan v skladu s parlamentarnim sistemom (v različici sistema konstruktivne nezaupnice), sama zasnova državne ureditve pa kot celota ustreza načelu »zavor in ravnotežij«. Načelo zavor in ravnotežij ni pomembno le v odnosu med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti, njegov pomen izpričujeta tudi sestava in način dela posameznih državnih organov, da je tudi znotraj njih samih omogočeno uravnoteženo delovanje (na primer Državni zbor in Državni svet v postopku sprejemanja zakonov). Logična posledica te ureditve in teh načel je, da dobiva tudi sodna veja oblasti nov položaj in novo kakovost (neodvisnost sodnikov, trajnost sodniške funkcije itd.) (Brezovšek in drugi 2008, 54).

4.1.1 UREDITEV ZAKONODAJNE VEJE OBLASTI V SLOVENIJI

V naši ureditvi opravlja državni zbor vlogo splošnega predstavniškega telesa, torej državnega organa, ki predstavlja vse ljudstvo in temelji na načelu ljudske suverenosti. Poleg državnega zbora pa je ustava uvedla tudi državni svet kot državni organ, ki zastopa posebne družbene interese oziroma interesne skupine. Položaj in funkcija teh dveh organov so dokaj različni. Zakonodajno funkcijo in druge funkcije sodobnega parlamenta opravlja državni zbor, državni svet pa ima nekatera posebej z ustavo določena pooblastila na področju zakonodajne funkcije in delno na področju nadzorstvene funkcije državnega zbora (Kačič in Grad 2008, 198).

Sestavo Državnega zbora Republike Slovenije v svojem 80. členu ureja Ustava Republike Slovenije. Določa, da ga sestavljajo državljani republike Slovenije in da šteje 90 poslancev, od katerih sta po en poslanec italijanske in madžarske narodne skupnosti, ter da državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev z zakonom ureja volilni sistem (Ustava Republike Slovenije, 80. čl.).

»Vsi poslanci so izvoljeni neposredno na podlagi splošne in enake volilne pravice, s tajnim glasovanjem« (Kačič in Grad 2008, 204). Za člana državnega zbora lahko kandidira vsak državljan Republike Slovenije, ki je dopolnil 18 let (Ustava Republike Slovenije, 43. čl.). Mandatna doba državnega zbora traja štiri leta (Ustava Republike Slovenije, 80. čl.).

Člani državnega zbora izmed sebe izvolijo vodstvo državnega zbora, to so predsednik in največ trije podpredsedniki. Predsednik državnega zbora predstavlja državni zbor in vodi njegovo delovanje, podpredsedniki pa mu pomagajo pri njegovem delu ter po dogovoru namesto njega opravljajo določene njegove naloge, v času njegove odsotnosti pa ga lahko tudi nadomeščajo. Vsi so za svoje delo odgovorni državnemu zboru, poslanke in poslanci pa jih izvolijo z večino vseh glasov (Kačič in Grad 2008, 204).

Državni zbor Republike Slovenije opravlja zakonodajno funkcijo oblasti, v okviru katere je sprejemanje najpomembnejših pravnih aktov države. Poleg te funkcije opravlja Državni zbor Republike Slovenije tudi volilno in nadzorno funkcijo ter določene druge funkcije, ki jih opravljajo sodobni demokratični parlamenti: predstavlja družbene interese, rešuje interesne konflikte, sprejema Ustavo Republike Slovenije, sprejema in nadzira državni proračun in je ustvarjalec ter nosilec legitimnosti (Državni zbor Republike Slovenije, 2012).

Sestavo Državnega sveta Republike Slovenije določa 96. člen Ustave Republike Slovenije, ki se glasi:

Državni svet je zastopstvo nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Državni svet ima 40 članov.

Sestavljajo ga:

- štirje predstavniki delodajalcev;*
- štirje predstavniki delojemalcev;*
- štirje predstavniki kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev;*

- šest predstavnikov negospodarskih dejavnosti;
- dvaindvajset predstavnikov lokalnih interesov.

Organizacijo državnega sveta ureja zakon (Ustava Republike Slovenije, 96. čl.).

»Volitve v državni svet ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev. Člani državnega sveta se v nasprotju s poslanci volijo za pet let, kar naj bi zagotavljajo določeno kontinuiteto skupnega delovanja državnega zbora in državnega sveta, ker se mandat obeh organov ne prekriva« (Kačič in Grad 2008, 207).

Državni svet z večino glasov vseh članov izmed svojih članov izvoli predsednika in podpredsednika državnega sveta za mandatno obdobje dveh let in pol z možnostjo ponovne izvolitve. Predsednik državnega sveta predstavlja državni svet in skrbi za njegovo delovanje. Po njegovi izvolitvi ga člani državnega sveta ne morejo razrešiti (Brezovšek in drugi 2008, 81).

Državni svet nima nobenih pravih pristojnosti, na podlagi katerih bi sam sprejemal odločitve, temveč izvršuje vse svoje pristojnosti v razmerju do državnega zbora, predvsem do njegove zakonodajne funkcije (Kačič in Grad 2008, 207).

»V sedanji ureditvi torej obstajata na področju zakonodajne oblasti dva organa, ki imata zelo različen položaj in pooblastila: to sta Državni zbor Republike Slovenije (predstavnik vsega ljudstva) in Državni svet Republike Slovenije (predstavnik posebnih družbenih interesov)« (Brezovšek in drugi 2008, 61).

Vprašanje, ki je pomembno, je, ali gre za dva domova slovenskega parlamenta ali pa Državni svet sploh ni del parlamenta in je nekakšen poseben državni organ, ki ne spada v nobeno vejo oblasti. Državni svet res ne mora sprejemati zakonov, lahko pa posredno sodeluje (zakonodajna iniciativa, odločilni veto) pri njihovem sprejemanju. Pristojnosti Državnega sveta jasno kažejo na njegov podrejeni položaj v primerjavi z Državnim zborom, ki lahko edini sprejema zakone. Ker pa

ima Državni svet določene, čeprav zelo omejene pristojnosti pri izvajanju zakonodajne funkcije, bi lahko govorili o nepopolni dvodomnosti slovenskega parlamenta oziroma o Državnem svetu kot drugem domu parlamenta v najširšem smislu¹. Pri oceni položaja nekega državnega organa je namreč treba upoštevati predvsem njegove pristojnosti (funkcionalni vidik) (Brezovšek in drugi 2008, 62).

4.2 DRŽAVNA UREDITEV ZDA

ZDA imajo najstarejšo veljavno ustavo na svetu, njena ustava pa tudi velja za prvo zapisano ustavo v sodobni zgodovini. Zasnova ustave je kratka, enostavna in funkcionalna, njene temeljne rešitve pa temeljijo zlasti na idejah suverenosti ljudstva in položaju posameznika (Grad in drugi 2006, 179).

»Temeljna izhodišča in načela, na katerih temelji ustava, so zlasti:

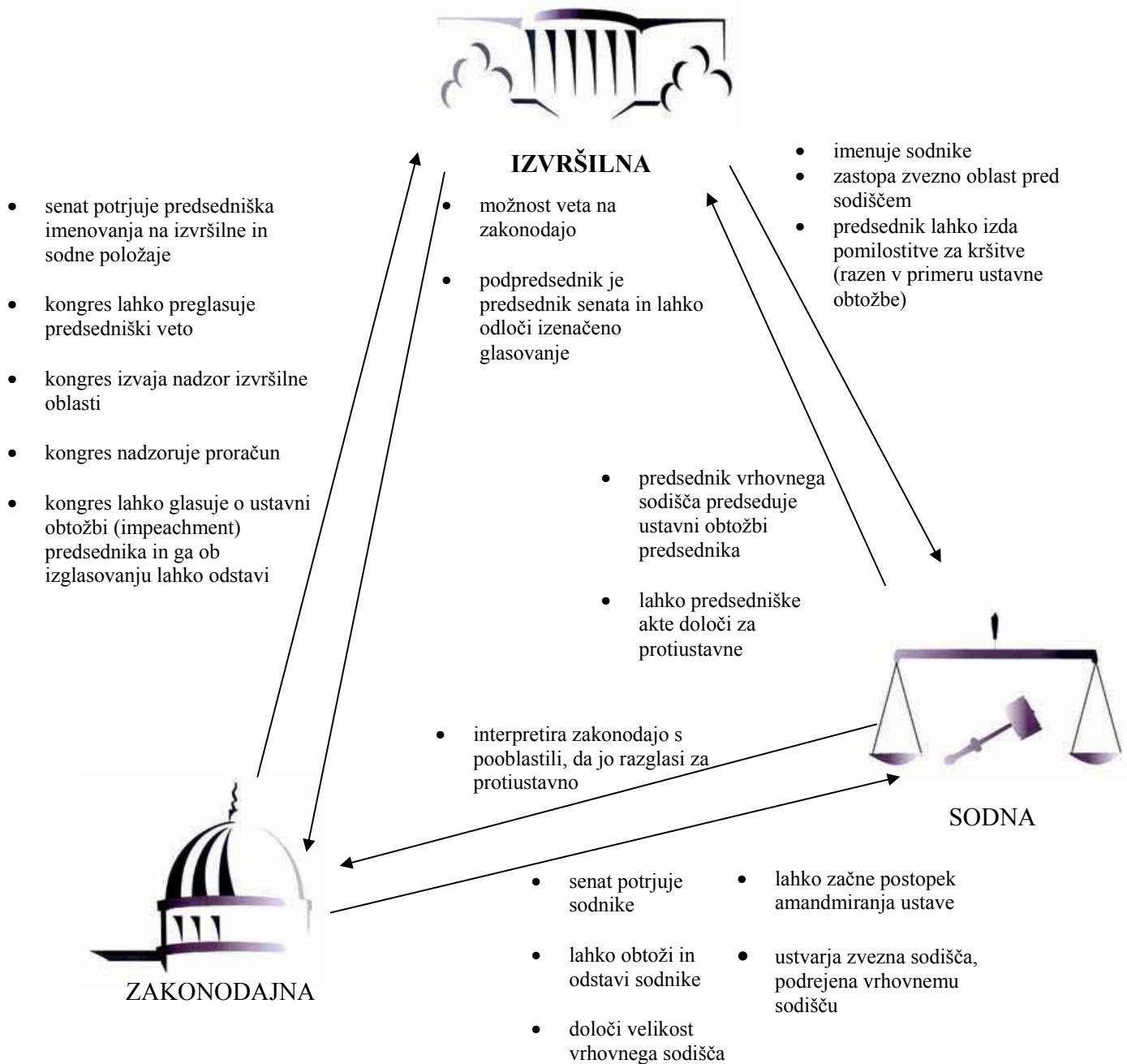
- načelo ljudske suverenosti,
- načelo zveznosti,
- načelo delitve oblasti,
- varstvo pravic človeka in državljana« (Grad in drugi 2006, 180).

»Državna oblast je organizirana na podlagi dosledno izvedenega načela delitve oblasti, za katerega je značilen sistem zavor in ravnovesij (checks and balances). To načelo ni izrecno določeno v ustavi, temveč izhaja iz ustavne ureditve medsebojnih razmerij najvišjih državnih organov, ki izvajajo zakonodajno, izvršilno in sodno oblast, kar urejajo prvi trije členi ustave« (Grad in drugi 2006, 185).

Ustavna ureditev ZDA je posledica nasprotujočih si teženj po ohranjanju samostojnosti posameznih držav iz preteklosti in nujne potrebe po enotni in stabilni oblasti, ki je v primeru ZDA mogoča le kot skupna država (Grad in drugi 2006, 182).

¹ »Ustavodajalec namreč ni izrecno opredelil Državnega sveta RS kot dela parlamenta; položaj in funkcije parlamenta pa je dodelil Državnemu zboru RS« (Brezovšek in drugi 2008, 62).

Shema 4.2: Organizacija državne oblasti ZDA

Vir: Braddock Communicaions in U. S. Department of State Bureau of International Information Programs (2004, 20).

»Rešitev je bila v tem, da so države (states) obdržale vso oblast, razen tiste, ki jo je bilo treba prenesti na zvezno državo zaradi zagotavljanja skupnih interesov. S tem so države ohranile pravico, da same urejajo vsa vprašanja, ki so zagotavljala upoštevanje tradicije in posebnosti vsake države, zaradi česar so še sedaj pravni sistemi držav med seboj dokaj različni« (Grad in drugi 2006, 182—183).

»Na celotnem ozemlju ZDA veljajo zvezna ustava, zvezni zakoni in meddržavne pogodbe, ki so tudi nadrejeni predpisom držav, članic zveze. S temi akti morajo biti v skladu vsi pravni akti držav, vključno z ustavo. Z zvezno ustavo je bilo torej določeno načelo supremacije zveznega pravnega reda s pravnimi redi federalnih enot, kar so prevzele tudi kasnejše federacije« (Grad in drugi 2006, 183).

»V zvezni ureditvi ZDA je močno poudarjen položaj federalnih enot (držav), kajti pri ustavni razmejitvi pristojnosti med zvezo in državami velja načelo domnevne pristojnosti v korist držav (amandma X), kar pomeni, da lahko zvezni organi delujejo samo na področjih, ki so z ustavo ZDA določena kot zvezna pristojnost« (Grad in drugi 2006, 183).

S časom se je spreminjal tudi sistem ameriškega federalizma, s temi spremembami pa so se sčasoma razvile tri vrste zveznih prisojnosti:

- izrecne pristojnosti,
- pristojnosti, ki izhajajo iz izrecnih pristojnosti,
- pristojnosti, ki so nujne v razmerju z drugimi državami (Grad in drugi 2006, 184).

»Vendar pa je ustvarjen tudi mehanizem za medsebojno vplivanje in medsebojno nadzorovanje različnih vej oblasti, to je sistem zavor in ravnovesij (checks and balances). Vsak izmed temeljnih državnih organov (Kongres, predsednik ZDA in Vrhovno sodišče) ima zato sicer svoje samostojne pristojnosti, hkrati pa tudi moč nadzorovati in vplivati na delo drugih organov« (Grad in drugi 2006, 185).

V ameriški ustavni ureditvi ima sicer predsednik zelo močan položaj, zato se ameriški sistem državne ureditve tudi imenuje predsedniški sistem. Zanj je značilno, da izvršilno vejo oblasti vodi predsednik kot individualni državni organ. Glavna značilnost tega sistema je, da je predsednik izvoljen s strani ljudstva, da ni politično odgovoren parlamentu (kongresu) in da vodi izvršno oblast (Grad in drugi 2006, 185).

»V tem sistemu ima torej predsednik samostojen položaj naproti parlamentu, ki ga zato ne mora zamenjati med mandatom, temveč lahko samo obtoži (impeachment) in obsodi. Na drugi strani pa tudi predsednik ne more razpustiti parlamenta« (Grad in drugi 2006, 185—186).

4.2.1 UREDITEV ZAKONODAJNE VEJE OBLASTI V ZDA

Zakonodajno oblast ureja I. člen ustave ZDA. Po ustavi zakonodajno oblast izvaja Kongres, ki tako izvaja vse zakonodajne pristojnosti, ki pripadajo zvezi. Kongres je torej izključno zakonodajni organ, njegova zakonodajna oblast pa je omejena na sprejemanje zakonov na področjih, ki so po ustavi pridržana federaciji. Kongres lahko svojo zakonodajno pristojnost izvaja samo v okviru ustave, kar pomeni, da ne mora posegati v pravice in svoboščine, ki jih lahko omeji samo ustava. Poleg zakonodajne funkcije pa je pomembna tudi nadzorstvena funkcija Kongresa, v okviru katere nadzoruje delo izvršilne oblasti ter izvaja splošno družbeno nadzorstvo (Grad in drugi 2006, 187).

Ameriški kongres je po svoji ureditvi dvodomen in ga sestavljata senat in predstavniški dom. Domova sta si praktično enakovredna, zato lahko v primeru ameriškega kongresa govorimo o sistemu popolne dvodomnosti, čeprav imata tudi nekatere posebne pristojnosti, pri čemer pa je nekoliko močnejši senat (Grad in drugi 2006, 187).

»Člani Senata se imenujejo senatorji, člani predstavniškega doma pa predstavniki (Representatives) ali kongresniki (Congressman, Congresswoman). V skladu z dosledno izvedenim načelom delitve oblasti je ta tudi personalno ločena, tako da člani Kongresa ne smejo hkrati imeti nobene druge funkcije v zvezni državi« (Grad in drugi 2006, 188).

V senat vsaka država ne glede na velikost izvoli dva senatorja, pri sestavi se je torej uveljavilo paritetno načelo, ki je izraz enakopravnosti vseh zveznih enot. Senat predstavlja države članice federacije in šteje 100 članov (Grad in drugi 2006, 189).

»Mandatna doba senata je šest let, pri čemer se vsaki dve leti obnavlja tretjina senatorjev. Obnavljanje članstva Senata je torej delno (parcialno), kar pomeni, da traja funkcijska doba ameriškega Senata sicer šest let, vendar pa se vsaki dve leti obnavlja tretjina senatorjev« (Grad in drugi 2006, 189).

Podpredsednik ZDA je hkrati tudi predsednik senata, čeprav ni član senata. Vendar glasuje samo takrat, ko se glasovi enakomerno razdeljeni, in tako lahko odloči izenačeno glasovanje, kar pa se v praksi zgodi zelo redko. Zaradi odsotnosti podpredsednika si senat izvoli začasnega predsednika (President pro tempore), ki vodi senat v času podpredsednikove odsotnosti (Grad in drugi 2006, 189).

»Za senatorja se lahko izvoli oseba, ki mora imeti najmanj 30 let (kar je bila v času sprejema ustave nedvomno zelo napredna ureditev) in ki je v času volitve najmanj 9 let državljani ZDA in ima stalno prebivališče v državi, za katerega predstavnika v Senatu se voli. Pravico voliti (aktivno volilno pravico) ureja vsaka država samostojno« (Grad in drugi 2006, 189).

Predstavniški dom predstavlja vse ljudstvo ZDA in šteje 435 članov, ki so voljeni neposredno za obdobje dveh let. Število članov predstavniškega doma je določeno v ustavi, ki hkrati določa, da mora vsaka država članica federacije imeti najmanj enega člana predstavniškega doma. Poleg članov predstavniškega doma so v njem zastopani tudi predstavniki ozemelj s posebnim položajem (Grad in drugi 2006, 189).

»Ustava določa, da si Predstavniški dom sam izvoli predsednika (speaker) in druge funkcionarje. Predstavniški dom torej vodi speaker, ki ga dom izvoli izmed sebe, in sicer

izmed članov večinske stranke (čeprav svojega kandidata predlaga tudi druga stranka)«
(Grad in drugi 2006, 189).

»Za člana Predstavniškega doma je lahko izvoljena oseba, ki je najmanj sedem let državljan ZDA, ki je stara najmanj 25 let in ki ima prebivališče v državi, v kateri se voli«
(Grad in drugi 2006, 189).

5 PRIMERJAVA ZAKONODAJNE VEJE ZDA IN SLOVENIJE

5.1 PRIMERJAVA PRISTOJNOSTI ZAKONODAJNE VEJE SLOVENIJE IN ZDA

Ameriški kongres je v skladu z ustavo pristojen predvsem, da:

- predpisuje davke in druge davščine,
- plačuje dolgove,
- skrb za obrambo in splošno blagostanje ZDA,
- ureja trgovino z drugimi državami in med državami ZDA,
- določa enotna pravila za pridobitev državljanstva,
- ureja stvari glede bankrota,
- izdaja denar in določa njegovo vrednost,
- vzpostavlja poštni sistem,
- ureja patente,
- ustanavlja zvezna sodišča (nižje od vrhovnega sodišča),
- lahko napove vojno in zagotavlja oborožene sile,
- obtoži in obsodi zvezne funkcionarje,
- sprejema vse zakone, ki so potrebni in smotrni za izvajanje njegovih pristojnosti
(Grad in drugi 2006, 191).

»Pristojnosti Kongresa so torej v glavnem take, kot jih imajo drugi sodobni, še posebej zvezni parlamenti (ki so se v glavnem tudi zgledovali po ameriški ureditvi), torej predvsem zakonodajna funkcija, poleg njih pa volilna in preiskovalna funkcija. Posebej

sta pomembni še pristojnost sprejemati državni proračun in odločati o razglasitvi vojnega stanja« (Grad in drugi 2006, 191).

»Skoraj vse pristojnosti so določene kot pristojnosti Kongresa, le nekatere pristojnosti so posebne pristojnosti Senata ali Predstavniškega doma. Oba domova sta pri izvajanju pristojnosti Kongresa načelno enakovredna, pri čemer pa ima Senat celo nekaj več pristojnosti (soglasje k imenovanju visokih funkcionarjev, ratifikacija mednarodnih pogodb)« (Grad in drugi 2006, 191—192).

»Kongres z zakoni postavlja okvire in meje delovanja izvršilne kot tudi sodne oblasti, poleg tega pa učinkovito omejuje ti dve oblasti s tem, da določa državni proračun. Vendar ga pri izvajanju njegove oblasti omejujeta druga dva nosilca oblasti« (Grad in drugi 2006, 211).

Čprav kongres sprejema zakone in sam v celoti opravlja zakonodajno funkcijo, ima predsednik pravico do suspenzivnega veta, saj je za uveljavitev zakona potreben podpis predsednika. Kljub temu pa se lahko zakon vseeno sprejme, vendar le, če ga z dvotretjinsko večino sprejmeta oba domova kongresa (Grad in drugi 2006, 212).

Za razliko od ameriškega predsednika ima v Sloveniji Državni svet Republike Slovenije možnost suspenzivnega veta na že sprejet zakon Državnega zbora Republike Slovenije.

Državni svet Republike Slovenije ima tudi naslednje pristojnosti:

- predlagati državnemu zboru sprejem zakonov;
- dati državnemu zboru mnenje o vseh zadevah iz njegove pristojnosti;
- zahtevati, da državni zbor pred razglasitvijo kakšnega zakona o njem še enkrat odloča;
- zahtevati razpis zakonodajnega referendumu;
- zahtevati preiskavo o zadevah javnega pomena;
- na zahtevo državnega zbora izreči mnenje o posamezni zadevi (Brezovšek in drugi 2008, 79).

Ker za razliko od ameriškega kongresa v primeru Slovenije ne moramo govoriti o pravem dvodomnem parlamentu, ampak, kot smo že omenili, o nepopolnem, ima Državni zbor Republike Slovenije veliko večje pristojnosti kot Državni svet Republike Slovenije.

Glavne pristojnosti Državnega zbora Republike Slovenije so sledeče:

a) zakonodajne:

- sprejemanje sprememb Ustave Republike Slovenije,
- sprejemanje zakonov in drugih splošnih aktov,
- sprejemanje nacionalnih programov, deklaracij, resolucij, priporočil, stališč in sklepov,
- sprejemanje državnega proračuna in zaključnega računa,
- ratifikacija mednarodnih pogodb,
- razpisovanje referendumov,
- sprejem lastnega poslovnika.

b) volilne:

- voli in imenuje ter razrešuje predsednika vlade in ministre,
- voli in imenuje ter razrešuje predsednika in podpredsednika državnega zbora,
- voli in imenuje ter razrešuje sodnike ustavnega sodišča, sodnike, pet članov sodnega sveta,
- voli in imenuje ter razrešuje guvernerja centralne banke,
- voli in imenuje ter razrešuje člane računskega sodišča,
- voli in imenuje ter razrešuje varuha človekovih pravic itd.

c) nadzorne:

- odreja parlamentarno preiskavo,
- odloča o zaupnici in nezaupnici vladi,
- odloča o obtožbi predsednika republike, predsednika vlade in ministrov pred ustavnim sodiščem,
- nadzira delovanje izvršilne oblasti in izvaja splošni družbeni nadzor,

d) druge:

- odloča o razglasitvi vojnega in izrednega stanja ter uporabi obrambnih sil,
- verificira mandate poslancev,
- odloča o imuniteti, ne le poslancev, ampak tudi ustavnih sodnikov (Brezovšek in drugi 2008, 67).

Ključna razlika med pristojnostmi zakonodajne veje oblasti v Republiki Sloveniji in Združenih državah Amerike se nedvomno kaže v njunem razmerju oz. odnosu do izvršilne veje oblasti. To gre v prvi vrsti pripisati različnim političnim sistemom, saj je, kot smo že navedli, v ZDA uzakonjen predsedniški politični sistem, v Republiki Sloveniji pa parlamentarni sistem. Zaradi tega tudi ima Državni zbor Republike Slovenije širša in močnejša pooblastila kot ameriški kongres, saj lahko za razliko od njega imenuje nosilce izvršilne veje oblasti.

Druga vidna razlika med nivojem in širino pristojnosti posameznih zakonodajnih teles pa je razvidna v centralizaciji državne oblasti v primeru Republike Slovenije z močnim zakonodajnim telesom na številnih področjih na ravni celotne države, kar gre pripisati unitarni državni ureditvi. Na drugi strani prav federalna ureditev ZDA določene pristojnosti in naloge omogoča posameznim federalnim enotam (zveznim državam); te tako niso v rokah zveznega zakonodajnega telesa. Zaradi tega tudi na območju Republike Slovenije velja enotna zakonodaja za celotni teritorij države, pri čemer pa se v primeru ZDA le-ta razlikuje po posameznih federalnih enotah.

5.2 PRIMERJAVA RAZVOJA IN UREDITVE ZAKONODAJNE VEJE SLOVENIJE IN ZDA

Po ameriški vojaški zmagi leta 1783 (sedem let po sprejetju deklaracije o neodvisnosti 4. julija 1775) in pridobitvi neodvisnosti so bile ameriške države združene v konfederacijo samostojnih držav, ki je temeljila na posebni pogodbi, imenovani *Articles of Confederation and Perpetual Union* (Grad in drugi 2006, 174).

»Kmalu po osvoboditvi pa se je začela krepiti težja po okrepitvi skupne oblasti, kajti konfederacija je bila preveč slabotno povezana, da bi omogočila uspešen nadaljnji razvoj. Konfederacijo so po končani osvobodilni vojni namreč pretresale različne težave (zlasti gospodarske težave, upori in problemi v zvezi z s prodiranjem na zahod), ki bi jih lahko rešila samo močna oblast, ki pa je zgradba konfederacije ni omogočala« (Grad in drugi 2006, 174).

Iz teh razlogov so se predstavniki (delegati) vseh takratnih ameriški držav (razen Rhode Islanda) leta 1787 zbrali v Filadelfiji na ustavodajni skupščini. Skupščine so se udeležili mnogi najbolj izkušeni in domoljubni možje bodoče skupne države, med njimi George Washington (predsedujoči), Benjamin Franklin, Alexander Hamilton in James Madison, ki so si kasneje pridobili naziv »Fathers of the Constitution« oz. »očetje ustave«. Delegati se pogosto niso strinjali glede posameznih zadev, vendar so si večinsko želeli, da bi bila nova osrednja državna oblast dovolj močna, da bi lahko vladala državi, vendar ne toliko močna, da bi ogrožala svoboščine ljudi in posameznih zveznih držav (U. S. Department of State Bureau of International Information Programs in The World Book Encyclopedia 2004).

Pri oblikovanju bodočega kongresa so delegati zavrnili predlog, da bi predstavniški dom volil senatorje s kandidatnih list, ki bi jih predložilo zakonodajno telo posameznih držav, in se strinjali, da naj vsaka zvezna država (oz. njeno zakonodajno telo) sama izbere svoje senatorje (zakonodajna telesa posameznih zveznih držav so volila senatorje vse do sprejetja sedemnajstega amandmaja k ustavi). Uspeli so določiti minimalno starost tridesetih let in šestletne mandate za senatorje za razliko od dvoletnih mandatov in minimalne starosti petindvajset let za člane predstavniškega doma. Vendarle pa je vprašanje načina in števila zastopnosti grozilo, da bo uničilo celotno sedemtedensko konvencijo. Delegati iz večjih držav so bili prepričani, da bi zaradi tega, ker njihove države proporcionalno več prispevajo k državnim finančnim in obrambnim virom, morale biti proporcionalno bolje zastopane v senatu in predstavniškem domu. Predstavniki manjših držav so zastopali stališče, da morajo biti vse zvezne države enakopravno zastopane v obeh domovih kongresa. Kasneje so delegati na predlog delegatov iz države

Connecticut Rogerja Shermana in Oliverja Ellswortha dosegli dogovor oz. t. i. **veliki kompromis** (U.S. Senate 2012).

»Poglavitna točka kompromisa je bila dvodomna sestava Kongresa, ki je v enem domu zagotavljala enakomerno predstavniško zastopanost glede na prebivalstvo, v drugem pa enakopravno zastopstvo držav, ne glede na njihovo velikost, ter enakopravnost obeh domov, kar vse je tudi malim državam zagotavljalo pomemben vpliv na sprejemanje zakonodajnih odločitev« (Grad in drugi 2006, 175—176).

»Proces nastajanja in uveljavljanja nove slovenske ustave, ki je bila sprejeta 23. decembra 1991, je bil neločljivo povezan s procesom demokratizacije in političnega osamosvajanja Slovenije. Proces demokratizacije konec 80. let in na začetku 90. let je bil pogoj in temelji okvir za prehod v novo ustavno ureditev, državno osamosvajanje pa je polenilo enega od najpomembnejših ciljev te ureditve« (Cerar v Brezovšek in drugi 2008, 40).

»Ustava Republike Slovenije iz leta 1991 je po svoji zasnovi moderna ustava, ki je osredotočena predvsem na klasično tvarino ustave« (Brezovšek in drugi 2008, 53).
»Temelji sicer predvsem na liberalno-demokratskih načelih, vendar pa vsebuje tudi elemente političnih doktrin pluralizma, socializma in korporativizma« (Lukšič v Brezovšek in drugi 2008, 54).

»V tej zasnovi se radikalno razlikuje od prejšnjih slovenskih (in jugoslovanskih) ustav iz let 1963 in 1974, ki so bile »temeljne družbene listine« oziroma »temeljne listine samoupravljanja«. Te niso urejale temeljev državne ureditve, ampak so podrobno opredeljevale tudi položaj in vlogo delovnega človeka in občana v ožjih in širših samoupravnih skupnostih« (Brezovšek in drugi 2008, 53).

V slovenski ustavi iz leta 1991 je bil odnos med zakonodajno in izvršilno vejo oblikovan v skladu s parlamentarnim sistemom ter vsebuje načelo »zavor in ravnovesij« (Brezovšek in drugi 2008, 54). Po mnenju Cerarja (Dnevnikov Objektiv, 2011) je »paradoks našega sistema, da je predsednik, ki ga neposredno izvoli večina ljudstva, v svojih pristojnostih

zelo omejen. To je anomalija, ki je nastala v času sprejemanja ustave, ko je bil na oblasti Demos, kot najresnejši kandidat nasprotne politične opcije za predsednika države pa se je pojavljal Milan Kučan. Takrat je parlamentarna večina funkcijo predsednika države z mislijo na konkretno osebo zelo osiromašila.«

Cerar (Dnevnikov Objektiv, 2011) pri opisu političnega sistema v Republiki Sloveniji nadaljuje: »Predsednik države ima pri nas večinoma le skromne pristojnosti, tudi predsednik vlade je pri določenih zadevah, na primer pri sestavi vlade, relativno omejen, predsednik parlamenta je zgolj prvi med enakimi in obdan s kolegijem.«

Kot sem že omenil v diplomski nalogi, »ustavodajalec namreč ni izrecno opredelil Državnega sveta RS kot dela parlamenta; položaj in funkcije parlamenta pa je dodelil Državnemu zboru RS« (Brezovšek in drugi 2008, 62).

»Državni svet je bil v smislu predstavljanja funkcionalnih interesov prvič javno predstavljen v okviru tako imenovane *pisateljske ustave*, vendar pa ta ideja v politični javnosti ni dobila podpore. Kot kompromisno rešitev med zagovorniki enodomnega in zagovorniki dvodomnega parlamenta je dobil Državni svet podporo šele v začetku decembra leta 1991. Državni svet je bil vpeljan kot organ s posvetovalno vlogo« (Brezovšek in drugi 2008, 77).

»Na uvedbo Državnega sveta v naš parlamentarizem so vplivali predvsem trije dejavniki:

- a) močna tradicija v zastopanju funkcionalnih interesov na Slovenskem,
- b) tradicija tridomne republiške skupščine v prejšnjem sistemu,
- c) zgledovanje po bavarskem senatu« (Lukšič v Brezovšek in drugi 2008, 77—78).

Ko pogledamo razvoj ustavne ureditve zakonodajnih vej ZDA in Republike Slovenije, lahko vidimo, da so na njun ustavni položaj močno vplivale takratne zgodovinske in družbene okoliščine. Različni razlogi, ki so vplivali na oblikovanje ene ali druge ureditve, bi bili lahko v drugačnih družbenih in zgodovinskih okoliščinah popolnoma drugačni in tudi vplivali na sedanji ustavni ureditvi zakonodajne veje oblasti ZDA in Republike Slovenije.

V ZDA sta na sestavo in ureditev zakonodajne veje oblasti ključno vplivala interes posameznih zveznih držav in sama federalna oblika državne ureditve. V Sloveniji pa so na ureditev zakonodajne veje oblasti močno vplivali politična situacija v času sprejemanja ustavnih rešitev, določene zgodovinske okoliščine in dejstvo, da je slovenske ustava »vpeta zlasti v paradigmo kontinentalne evropske ustavnosti, pri čemer ni mogoče tajiti, da se je zgledovala po nekaterih določbah italijanske in nemške ustave« (Brezovšek in drugi 2008, 54).

5.3 PRIMERJAVA VOLILNIH SISTEMOV ZAKONODAJNE VEJE SLOVENIJE IN ZDA

Ustava Republike Slovenije v svojem 80. in 81. členom določa sestavo, volitve in mandatno dobo državnega zbora. V skladu z 80. členom je bil sprejet Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ). »Poslanci so voljeni po volilnih enotah, ki so oblikovane tako, da približno enako število prebivalcev voli enako število poslancev, s čimer je zagotovljena povezanost poslancev z njihovimi volivci, hkrati pa pomeni tudi tehnično sredstvo za izvedbo volitev. Slovenija je razdeljena na osem volilnih enot, te pa se naprej delijo na enajst volilnih okrajev« (Brezovšek in drugi 2008, 150).

Leta 2000 je bil sprejet ustavni zakon, ki je kot volilni sistem v ustavo zapisal proporcionalni volilni sistem z štiriodstotnim volilnim pragom. »Ustavni zakon, sprejet leta 2000, pa je določil, da se pri delitvi mandatov v volilni enoti uporabi Droopov količnik« (Brezovšek in drugi 2008, 150).

»To je zmanjšani količnik, ki se izračuna tako, da se skupno število glasov, oddanih za vse liste v volilni enoti, deli s številom poslancev, ki se volijo v volilni enoti, povečanim za ena ($11 + 1 = 12$). Zmanjšani volilni količnik omogoča, da se več mandatov razdeli že v volilnih enotah in jih ostane manj za razdelitev na ravni države. Pri razdelitvi ostalih mandatov na ravni celotne države (druga delitev mandatov) se od leta 2000 upoštevajo vsi glasovi (seštevek vseh glasov), ki jih je

dobila posamezna lista, vložena v dveh ali več volilnih enotah, in ne samo ostanki glasov, kot je veljalo po prejšnji ureditvi, pri čemer se istoimenskim listam dodeli toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi seštevka glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilnih enotah» (Brezovšek in drugi 2008, 151).

Slika 5.1: Razdelitev Republike Slovenije na volilne enote (z imeni sedežev volilnih enot)

Vir: Državna volilna komisija na Ministrstvu za javno upravo (2011).

»Na parlamentarnih volitvah delujejo politične stranke kot glavni akterji, ki pomagajo svojim kandidatom, da vstopijo v predstavniška telesa, od njih pa nato pričakujejo lojalnost in delovanje v skladu z interesi stranke« (Brezovšek in drugi 2008, 154).

Na volitvah v državni zbor je volilni sistem naravnano tako, da so politične stranke v favoriziranem položaju, saj še nikoli v zgodovini volitev v Republiki Sloveniji nobenemu neodvisnemu kandidatu ni uspelo, da bi bil izvoljen (Brezovšek in drugi 2008, 154).

Volitve v Državni svet Republike Slovenije pa v skladu z 98. členom Ustave Republike Slovenije določa Zakon o Državnem svetu. »Državni svetniki so voljeni prek posrednih volitev v interesnih organizacijah oziroma lokalnih skupnostih po volilnih telesih (prek elektorjev). Člani Državnega sveta niso voljeni na podlagi splošne volilne pravice, ampak na podlagi posebne volilne pravice, ki jo za vsako interesno skupino določa zakon, in sicer glede na pripadnost posamezni interesni skupini oziroma lokalni skupnosti.« (Državni svet 2012).

»Pravico voliti in biti voljen za člana Državnega sveta ima državljan Slovenije, ki je na dan glasovanja dopolnil osemnajst let starosti in mu ni odvzeta poslovna sposobnost (2. člen)« (Državni svet 2012).

Zakon o Državnem svetu določa, da se predstavniki funkcionalnih interesov in predstavniki lokalnih interesov volijo na dva različna načina (Zakon o Državnem svetu, 11. čl.).

Volitve 18 članov Državnega sveta (predstavnikov funkcionalnih interesov) opravijo na volilnih zborih elektorji. Predstavnike volilnega telesa (elektorje) izvolijo interesne organizacije v skladu s svojimi pravili.

Kandidate za člane Državnega sveta določijo interesne organizacije v skladu s svojimi pravili (15. člen zakona):

- 4 člane, predstavnike delodajalcev volijo gospodarske zbornice in združenja delodajalcev (24. člen),*
- 4 člane, predstavnike delojemalcev volijo reprezentativni sindikati (26. člen),*
- 4 člane, predstavnike kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev volijo: dva predstavnika kmetov poklicne organizacije kmetov, enega predstavnika obrtnikov poklicne organizacije obrtnikov in enega predstavnika samostojnih poklicev poklicne organizacije drugih samostojnih poklicev (28.—33. člen),*
- 6 članov, predstavnikov negospodarskih dejavnosti volijo: enega predstavnika univerze, visoke in višje šole; enega predstavnika za področje vzgoje in*

izobraževanja poklicne organizacije pedagoških delavcev; enega predstavnika za področje raziskovalne dejavnosti volijo poklicne organizacije raziskovalcev; enega predstavnika za področje kulture in športa poklicne organizacije kulturnih in športnih delavcev; enega predstavnika za področje zdravstva poklicne organizacije zdravstvenih delavcev in zdravstvenih sodelavcev; enega predstavnika za področje socialnega varstva poklicne organizacije strokovnih delavcev na področju socialnega varstva (34.—37. člen) (Državni svet 2012).

22 članov Državnega sveta, predstavnikov lokalnih interesov izvolijo lokalne skupnosti. Za volitve predstavnikov lokalnih interesov se oblikuje največ 22 volilnih enot za območje ene ali več lokalnih skupnosti. (38. člen). S posebnim zakonom (Zakon o določitvi volilnih enot za volitve predstavnikov lokalnih interesov v državni svet, Ur.l. RS, št. 48/1992) je bila Slovenija razdeljena na 22 volilnih enot, zemljepisno, zgodovinsko in interesno zaokroženih območij.

V vsaki volilni enoti se oblikuje volilno telo, ki ga sestavljajo:

- člani predstavniškega organa lokalne skupnosti, če se člani Državnega sveta volijo v volilni enoti, ki obsega območje ene lokalne skupnosti;*
- izvoljeni predstavniki lokalnih skupnosti, če se člani Državnega sveta volijo v volilni enoti, ki obsega območje dveh ali več lokalnih skupnosti; predstavnike lokalnih skupnosti izvolijo njihovi predstavniški organi.*

Predstavniški organi lokalne skupnosti (sveti občin) sprejemajo pravila, na podlagi katerih volijo svoje predstavnike v volilna (elektorska) telesa in kandidate za člane Državnega sveta. Elektorje in kandidate za Državni svet volijo sveti občin na tajnem glasovanju.

Po Zakonu o Državnem svetu lahko vsaka lokalna skupnost (občina) predlaga po enega kandidata za člana Državnega sveta. Vsaki občini pripada po eno mesto v elektorskem telesu ne glede na število prebivalcev, na vsakih dopolnjenih 5000 prebivalcev pa še po eno (Državni svet 2012).

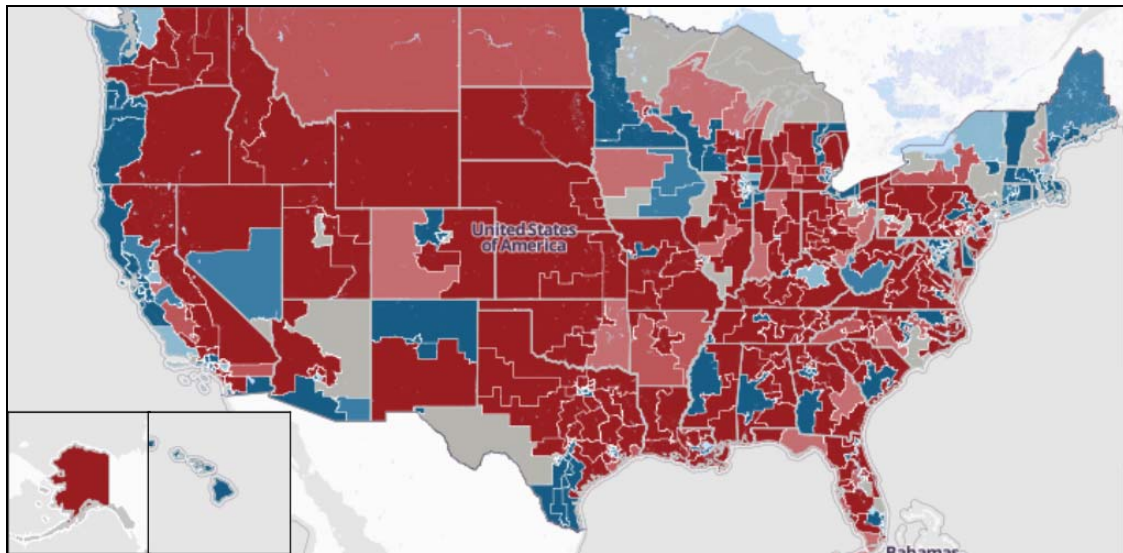
Ameriški sistem pozna dva glavna tipa volitev (ne glede na mesto, ki ga želi zasesti kandidat), in sicer *primary* oz. primarne volitve in *general* oz. glavne volitve. Primarne volitve so v osnovi namenjene volitvam znotraj strank, da določijo, kateri kandidat bo zastopal stranko na glavnih volitvah za posamezno funkcijo (U. S. Department of State Bureau of International Information Programs 2007).

Volitve v kongres so samo deloma urejene v ustavi. »Ustava je glede teh volitev določila samo pogoje za izvolitev, torej pasivno volilno pravico, vsa ostala vprašanja v zvezi z aktivno volilno pravico pa je v celoti prepustila v ureditvah samim državam, ki so ta vprašanja zelo različno uredile« (Grad in drugi 2006, 213).

»Sistem razdelitve sedežev je tradicionalni anglosaški sistem relativne večine, ki je v osnovi enak kot v Veliki Britaniji. Gre torej za volilni sistem, kjer za izvolitev poslanca v enomandatni volilni enoti zadošča, da je kandidat dobil več glasov od ostalih kandidatov« (Grad in drugi 2006, 214).

Vsaka zvezna država ima zagotovljen najmanj en sedež v predstavniškem domu, sedeži pa se med zvezne države delijo glede na populacijo posamezne zvezne države. Vsak sedež oz. kongresnik predstavlja točno določeno geografsko enoto (volilni okraj, v katerem je bil izvoljen). Število sedežev, ki pripadajo posamezni zvezni državi, se na novo določi vsakih 10 let po izvedenem popisu prebivalstva. Člane predstavniškega doma se voli vsaki dve leti (U. S. Department of State Bureau of International Information Programs 2007). Skupno število predstavniških mest, ki so trenutno v predstavniškem domu, znaša 435, kar je enako že od leta 1911 in je določeno z zakonom (The Center on Congress is a research center of the Office of the Vice Provost for Research at Indiana University Bloomington 2011).

Slika 5.2: Razdelitev ZDA na posamezne volilne okraje za predstavniški dom

Vir: The Cook Political Report (2012).

V skladu z določbami ameriške ustave ima v senatu vsaka zvezna država dva predstavnika. Vse od leta 1959, ko so Havaji postali zvezna država, senat šteje 100 članov (The Center on Congress is a research center of the Office of the Vice Provost for Research at Indiana University Bloomington 2011).

Člani senata so izvoljeni za šestletne mandate, pri čemer se ena tretjina senatorjev voli vsaki dve leti (U. S. Department of State Bureau of International Information Programs 2007).

Strankarski sistem, kakršen se je razvil v ZDA, se močno razlikuje od strankarskih sistemov drugje po svetu. Čeprav gre (vsaj na zvezni ravni) za dvostrankarski sistem, se bistveno razlikuje od britanskega sistema, za katerega je značilna izrazita strankarska disciplina, kakršna je sicer v večji ali manjši meri značilna tudi za druge države. Prav tako za strankarske sisteme po svetu v glavnem velja, da so politične stranke med seboj ideološko različne stranke in nasprotujoče, notranje pa organizirane bolj ali manj centralizirano. Politične stranke v ZDA nimajo teh lastnosti, temveč gre pri njih bolj za ohlapno združenje podobno (ne

pa nujno enako) mislečih pristašev, ki so organizirani v državah in se tesneje združujejo in organizirajo na zvezni ravni le ob zveznih volitvah. Stranke torej ne poznajo članstva stranke, kot je običajno drugje, temveč štejejo za člane stranke ljudi, ki so pristaši stranke. Zaradi ohlapne organiziranosti in pomanjkanja idejne homogenosti v teh strankah tudi ni strankarske discipline, kar se pogosto kaže tudi pri glasovanju v Kongresu (Grad in drugi 2006, 215).

Glavna razlika glede volitev v zakonodajno telo Republike Slovenije in Združenih držav Amerike je nedvomno volilni sistem. Medtem ko ZDA uporabljajo večinski sistem relativne večine, t. i. *first-past-the post*, pa v Sloveniji za volitve v Državni zbor Republike Slovenije uporabljamo proporcionalni volilni sistem z 4-odstotnim volilnim pragom, za volitve v Državni svet Republike Slovenije pa elektorski volilni sistem (posredne volitve).

Oba volilna sistema tudi močno vplivata na sestavo in delovanje zakonodajnih vej oblasti. Ena od posledic večinskega volilnega sistema za ameriški kongres je, da je se izoblikoval močan dvostrankarski sistem, pri čemer pa ta nima tako močne strankarske discipline od strankarskega sistema v Republiki Slovenije. Člani ameriškega kongresa niso toliko odvisni od strankarskih list za izvolitev, saj se jih voli po večinskem volilnem sistemu. V Sloveniji pa so kandidati za Državni zbor Republike Slovenije močno odvisni od strank, saj brez uvrstitve na strankarsko listo praktično nimajo realne možnosti za izvolitev v Državni zbor Republike Slovenije. Posledica proporcionalnega volilnega sistema je tudi, da imamo v Državnem zboru Republike Slovenije predstavnike večjega števila političnih strank. Pri volitvah v Državni svet Republike Slovenije pa so kandidati za izvolitev odvisni od funkcionalnih ali lokalnih interesov, ki jih predstavljajo.

6 ZAKLJUČEK

Pri primerjavi vloge in položaja zakonodajne veje oblasti Združenih držav Amerike sem pregledal državno ureditev obeh držav in ureditev zakonodajnih vej oblasti obeh držav. Pri tem sem primerjal razvoj, njuno ureditev, pristojnosti in volilni sistem. Na podlagi

predstavljenih teoretičnih izhodišč, primerjave zakonodajnih vej oblasti in študije primera lahko **potrdim hipotezo št. 1**. Različni zgodovinski in sociološki (družbeni) vidiki so nedvomno vplivali na vlogo, položaj in ureditev zakonodajne veje oblasti Združenih držav Amerike in Republike Slovenije. Eden glavnih razlogov za oblikovanje zveznih držav ZDA je bil skupni interes (gospodarski, obrambni itd.) zveznih držav, ki so jih lažje uresničevale skupaj. Na ureditev zakonodajne veje oblasti v Sloveniji pa sta močno vplivala proces osamosvajanja Slovenije in odnos med takratnimi političnimi igralci.

Potrdim lahko tudi **hipotezo št. 2**: izbrana modela državne ureditve in političnega sistema sta močno vplivala na vlogo, položaj in pristojnosti, ki jih imata zakonodajni telesi izbranih držav. V ZDA je viden vpliv, ki ga ima v odnosu med zakonodajno vejo oblasti in izvršilno vejo oblasti izbrani predsedniški model. Pri sestavi in položaju ameriškega kongresa pa veliko vlogo igra tudi državna ureditev v obliki federacije. Prav državna ureditev v Republiki Sloveniji vpliva na močno vlogo zakonodajne veje oblasti v odnosu do izvršilne veje oblasti.

Na sestavo in način delovanje posameznih vej oblasti izbranih držav ter na njuno vlogo in položaj sta močno vplivala tudi različna volilna sistema, ki sta uveljavljena za volitve v zakonodajni telesi izbranih držav, zato lahko **potrdim** tudi **hipotezo št. 3**. Večinski volilni sistem v ZDA je privedel do oblikovanja dvostrankarskega sistema, v katerem so voljeni predstavniki veliko bolj neodvisni pri svojem odločanju in je strankarska disciplina mnogo manjša kot v Republiki Sloveniji, saj predstavljajo točno določena volilna okrožja oz. zvezne države. V Sloveniji je prav proporcionalni volilni sistem razlog za večje število političnih strank v Državnem zboru Republike Slovenije in za večjo strankarsko disciplino, saj so poslanke in poslanci pri izvolitvi odvisni od uvrstitve stranke.

Kljub številnim razlikam med državama in tudi očitnim razlikam med zakonodajnima vejama oblasti med ZDA in Republiko Slovenije je v vlogi in pristojnosti zakonodajnih teles obeh držav mogoče videti tudi določene podobnosti, ki so posledica demokratične ureditve.

7 LITERATURA

Braddock Communicaions in U. S. Department of State Bureau of International Information Programs. 2004. *About America How the United States Is Governed*. Herndon: Braddock Communications.

Brezovšek, Marjan, Miro Haček in Milan Zver. 2008. *Organizacija oblasti v Sloveniji*. Fakulteta za družbene vede.

Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez. 2001. *Navodila za pisanje – seminarske naloge in diplomskega dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Dnevnikov Objektiv. 2011. Miro Cerar: Pri nas so predčasne volitve le teoretična možnost, (16. april). Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/objektiv/intervjuji/1042438552> (15. avgust 2012).

Državna volilna komisija na Ministrstvu za javno upravo. 2011. *Izidi glasovanja – po volilnih okrajih*. Dostopno prek: http://volitve.gov.si/dz2011/rezultati/izidi_okraj.html (16. avgust 2012).

Državni svet Republike Slovenije. 2012. *Volitve*. Dostopno prek: http://www.ds-rs.si/?q=drzavni_svet/volitve (15. avgust 2012).

Državni zbor Republike Slovenije. 2012. *Pristojnosti in funkcije*. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/Pristojnosti/PoslanstvoDrzavnegaZbora> (30. julij 2012).

Ferfila, Bogomil. 2008. *Demokratske in nedemokratske države sveta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2009. *Primerjalne politike v sodobnem svetu: Aplikativno-empirični del – Razvite države sveta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fink-Hafner, Danica in Damjan Lajh. 2002: *Analiza politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grad, Franc, Ivan Kristan in Anton Perenič. 2006. *Primerjalno ustavno pravo*. Ljubljana: Pravna fakulteta.

Jaklič, Klemen in Jurij Toplak. 2005. *Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili*. Ljubljana: Nova obzorja.

Kavčič, Igor in Franc Grad. 2008. *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: GV Založba.

Krašovec, Alenka. 2007. *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Maj, Tim. 2001. *Social Research: Issues, Methods and Process*. 3. izdaja. New York: Open University Press.

The Center on Congress is a research center of the Office of the Vice Provost for Research at Indiana University Bloomington. 2011. *Members of Congress Questions and Answers* Dostopno prek: <http://congress.indiana.edu/members-congress-questions-and-answers> (15. avgust 2012).

The Cook Political Report. Dostopno prek: <http://cookpolitical.com/> (15. avgust 2012).

U. S. Department of State Bureau of International Information Programs. 2004. About America: The constitution of the United States of America with Explanatory Notes. The World Book Encyclopedia 2004. Dostopno prek <http://www.america.gov/media/pdf/books/constitution.pdf> (15. avgust 2012).

U. S. Department of State Bureau of International Information Program. 2007. *USA Elections in brief*. Dostopno prek: http://www.america.gov/media/pdf/books/0108_elections.pdf (15. avgust 2012).

U.S. Senate. 2012a. *A Great Compromise*. Dostopno prek: http://www.senate.gov/artandhistory/history/minute/A_Great_Compromise.htm (15. avgust 2012).

--- 2012b. *A Great Compromise*. Dostopno preko: http://www.senate.gov/artandhistory/history/minute/A_Great_Compromise.htm (15. avgust 2012).

Ustava Republike Slovenije. 1991. Ur. l. RS 33/1991. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199133&stevilka=1409> (30. julij 2012).

Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ-UPB1). Ur. l. RS 109/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006109&stevilka=4648> (15. avgust 2012).

Zakona o Državnem svetu (ZDSve-UPB1). Ur. l. RS 100/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005100&stevilka=4343> (15. avgust 2012).